

Setelinanto-oikeus.

	^{31/12} 1932 milj. mk	^{30/12} 1933 milj. mk
Kultakassa ja ulkomaiset valuutat	809.5	1 276.6
Setelinanto-oikeus sen li- säksi	1,200.0	1,200.0
Setelinanto-oikeus	2,009.5	2,476.6

Käytetty määrä:

Liikkeessä olevat setelit	1,085.3	1,183.6
Muut vaadittaessa mak- settavat sitoumukset .	380.9	400.0
Myönneystistä kassakre- ditiiveistä nostamatta oleva määrä	51.3	73.7
Käytetty setelinanto-oi- keus	1,517.5	1,657.3

Setelinantoreservi:

Käytettävissä oleva ...	492.0	566.8
Toissijaisen katteen li- sääntymisestä riippuva	—	252.5
Koko setelinantoreservi	492.0	819.3
Käytetty määrä ja re- servi	2,009.5	2,476.6

Yhdistelmästä havaitaan, että setelinantoreservi oli, pääasiassa ulkomaisten valuuttain lisääntymisestä johtuen, viime vuoden lopussa 327.3 milj. mk suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Pankin lainanannon väheneminen, ennenkaikkea redis-konttausten loppuminen, on aiheuttanut sen, että setelinantoreservistä huomattava osa oli toissijaisen katteen lisääntymisestä riippuvaa. Käytettävissä oleva määrä oli kuitenkin suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Pankin suhde valtion.

Valtio ei ole vuoden aikana käyttänyt luottoa Suomen Pankissa. Myöskin ulko-

maanrahan määräisten Suomen valtion obligatioiden tili on vuoden aikana pysynyt verraten muuttumattomana, lukuunottamatta tilinpäätöksessä tehtyjä kirjanpito-muutoksia.

Ulkomaiset suhteet.

Pankin kirjeenvaihtajaverkossa ei ole kuluneena vuonna tapahtunut muutoksia.

Ulkomaisesta krediitivistä ja sen lopettamisesta on edellä jo mainittu.

Pankin tilinpäätös.

Edellä on jo tullut mainituksi useita kohtia, joissa Suomen Pankin asemassa on viime vuoden aikana tapahtunut muutoksia. Seuraavassa tarkastellaan Pankin omaisuus- ja tulostasetta yksityiskohtaisemmin.

O m a i s u u s t a s e:

Eroavaisuudet Pankin viimevuotisen ja sitä edellisen omaisuustaseen välillä näkyvät seuraavasta yhdistelmästä:

V a r a t:	^{31/12} 1932 milj. mk	^{30/12} 1933 milj. mk
Kultakassa	304.4	322.6
Ulkomaisia kirjeenvaiht.	314.2	954.0
Ulkom. krediitivi	191.0	—
Ulkomaisia vekseleitä ..	236.0	371.0
Korkolippuja ja ulkom. setel.	1.6	1.8
Kotimaisia vekseleitä ...	1,002.7	574.8
Hypoteekkilainoja	99.7	50.5
Kassakrediitijä	115.8	90.3
Oblig. Suomen rahassa ..	64.6	69.8
Oblig. ulkomaan rahassa	236.4	245.8
Pankkikiinteistöt ja ka- lusto	12	12.0
Erinäisiä tilejä	213.1	218.8
Yhteensä	2,791.5	2,911.4

V e l a t:

	^{31/12} 1932 milj. mk	^{30/12} 1933 milj. mk
Liikkeessä olevia seteleitä	1,085.3	1,183.6
Valtiovaraston pano- ja ottotili	91.7	55.3
Muiden pano- ja ottotili	62.8	327.1
Ulkom. krediitivi	191.0	—
Postivekseleitä	27.4	6.6
Ulkom. kirjeenvaihtajia.	6.7	2.8
Kantarahasto	1,000.0	1,000.0
Vararahasto	197.5	203.4
Pankkikiint. ja kalusto ..	12.0	12.0
Erinäisiä tilejä	1.9	8.2
Vuoden voitto	115.2	112.4
Yhteensä	2,791.5	2,911.4

Vuoden kuluessa ostettiin kultaa 18.3 milj. markalla. Tämä määrä on lähes kokonaan jäänyt kultakassaan, kultaa kun on myyty varsin vähän.

Ulkomaisten kirjeenvaihtajain samoin kuin ulkomaisen krediitivinkin tileistä on jo edellä kerrottu. Varojen yhdistelmästä käy ilmi, että valuuttavarasto, ellei oteta lukuun krediitiviä, kasvoi 639.8 milj. markalla eli 203.6 %.

T u l o t,

	V. 1932	V. 1933
Korkoja kotimaisesta lainausliikkeestä	Smk 88,336,630: 20	63,850,885: 72
Korkoja ulkomaisilta kirjeenvaihtajilta	» 27,969,942: 29	17,157,434: 35
Korkoja obligatioista	» 36,018,657: 95	36,020,338: 15
Agio	» 8,045,738: 73	1,122,441: 59
Provisioita	» 9,861,752: 48	7,790,039: 14
Maksettuja epävarmoja saatavia	» 7,083: 55	—
	Smk 170,239,805: 20	125,941,138: 95

M e n o t:

	V. 1932	V. 1933
Palkkoja ja palkkioita	Smk 8,293,314: 15	8,323,841: 30
Eläkkeitä ja avustuksia	» 604,045: 60	632,823: 95
Pankkivaltuusmiesten palkkioita ja kuluja ..	» 160,472: 85	162,620: 95
Setelien valmistus	» 1,608,226: 55	1,804,481: 35
Erinäisiä kuluja	» 2,642,917: 68	2,602,785: 71
Obligatioiden ja osakkeiden tiliarvoa alennettu	» 41,708,833: 45	—
Kaluston tiliarvoa alennettu	» 31,497: 50	9,209: 50
Pankin voitto	» 115,190,497: 42	112,405,376: 19
	Smk 170,239,805: 20	125,941,138: 95

Myöskin ulkomaisten vekseleiden määrä on vuoden kuluessa kasvanut huomattavasti, nim. 57 %.

Kotimaisten vekseleiden, hypoteekkilainojen ja kassakrediitivien tileistä on edellä tehty selkoa.

Mitä obligatioihin tulee, on niiden kirjaimisessa noudatettu aikaisemmin omaksuttuja varovaisia periaatteita, vieläpä niitä osittain tehostaenkin.

Velkojen puolella herättää huomiota muiden kuin valtion pano- ja ottotilin varsin suuri kasvu. Se johtuu yksityispankkien kassojen tuntuvasta kasvusta.

Vararahastoon on vuoden aikana siirretty vuoden 1932 voitosta Pankille jäänyt osa 5,190,497 markkaa 42 penniä sekä vuosien 1930 ja 1931 voiton jäännökset, yhteensä 634,943 markkaa 88 penniä.

T u l o s t a s e:

Seuraavasta yhdistelmästä näkyy, millaiseksi Pankin voitto- ja tappiotili on muodostunut kahtena viimeisenä vuonna:

Päinvastoin kuin v. 1932, Pankin kokonaistulot supistuivat viime vuonna huomattavasti. Tämä johtui ennenkaikkea korkotulojen vähenemisestä, mikä taas on luonnollinen ilmiö nopeasti alenevan korkokannan ja vähenevän lainanannon aikoina. Ulkomaistenkin korkojen määrä on pienentynyt, valuuttavaraston vuoden loppupuolella tapahtuneesta huomattavasta kasvusta huolimatta. Tämä johtuu siitä, että useissa maissa tämän luontoisista talletuksista ei nykyään makseta korkoa lainkaan ja niissäkin, missä sitä maksetaan, se on varsin alhainen.

Agiotilin väheneminen johtuu Pankin ulkomaisten saatavain kasvusta ja niihin sovelletuista varovaisista kirjanpitoperiaatteista.

Provisioiden väheneminen on luonnollinen seuraus lainanannon ja ulkomaisten takuiden vähenemisestä.

Menojen puolella havaittava eläkkeiden kasvu johtuu myönnettyistä uusista eläkkeistä.

Saatavapoistoista tehdään selkoa tämän kertomuksen sivulla 17.

Mainittavia uudisrakennuksia ei Pankilla kuluneenakaan vuonna ole ollut eikä kiinteistöpoistojen tekoon ole ollut aihetta. Pienemmät korjauskustannukset on viety tavanmukaisesti kiinteistöjen menoihin. Mitä on käytetty kaluston hankintaan, on nytkin kokonaan poistettu.

Pankin puhdas voitto muodostui viime vuodelta noin 3 milj. mk pienemmäksi kuin vuodelta 1932.

Voitto oli:

V. 1924	65.4	milj.	markkaa
» 1925	82.7	»	»
» 1926	107.1	»	»
» 1927	116.7	»	»
» 1928	144.0	»	»
» 1929	150.7	»	»
» 1930	130.6	»	»
» 1931	110.7	»	»
» 1932	115.2	»	» sekä
» 1933	112,405,376	markkaa	19 penniä.

Pankin puhtaasta voitosta menee valtion tämänvuotisen tulo- ja menoarvion mukaan 110 miljoonaa markkaa valtiolle. Jäännös on siirretty vararahastoon.

Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita.

Ehdotukset setelinannon ja luotonannon laajentamiseksi.

Vuodelta 1932 annetussa pankkivaltuusmiesten kertomuksessa on sivulla 17 kerrottu ehdotuksista, joita mainittuna vuonna tehtiin Suomen Pankin ohjesäännön muuttamiseksi setelinannon ja luotonannon laajentamista silmällä pitäen, sekä mainittu Pankin johtokunnan ja pankkivaltuusmiesten lausunnoissaan esittämä kanta näihin ehdotuksiin nähden.

Sama asia tuli pankkivaltuusmiesten käsiteltäväksi uudelleen v. 1933. Eduskunnassa nimittäin tehtiin jälleen lakialoite Suomen Pankin ohjesäännön muuttamisesta niin, että setelinannon rajaa koroitettaisiin, että setelikatteeksi hyväksyttäisiin kotimaisia valtion takaamia obligatioita ynnä maatalous- ja teollisuuskiinteistöihin kiinnitettyjä velkakirjoja ja että Pankki voisi myöntää luottoa aina kolmeenneljäosiaan omista varoistaan. Pankkivaliokunta pyysi pankkivaltuusmiehiä antamaan lausuntonsa ehdotuksesta. Pankin johtokunta, asettuen asiasta pankkivaltuusmiehille antamassaan lausunnossa edellisenä vuonna omaksumalleen kannalle, katsoi, että ehdotettuihin ohjesäännön muutoksiin ei ollut tälläkään kertaa aihetta. Pankkivaltuusmiehet niinkään aikaisemmalla kannallaan pysyen yhtyivät lausunnossaan johtokunnan mielipiteeseen.

Ehdotus uuden hypoteekkilaitoksen perustamisesta.

Samalla kertaa kuin edellä mainitusta lakialoitteesta Pankkivaliokunta pyysi pankkivaltuusmiehiä antamaan lausun-

tonsa Eduskunnassa tehdystä toivomusaloitteesta, joka tarkoitti Suomen Valtion Hypoteekkilaitoksen perustamista ja Suomen Pankin vuosivoiton toisen puolen siirtämistä viiden vuoden aikana perustettavan laitoksen perusrahaan. Pankin johtokunta asettui lausunnossaan epäväälle kannalle ehdotukseen nähden, ja pankkivaltuusmiehet ilmoittivat Pankkivaliokunnalle yhtyvän johtokunnan mielipiteeseen.

Rahanlyöntitulot.

Valtiovarainvaliokunta pyysi pankkivaltuusmiehiä antamaan lausuntonsa Hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1934 merkitystä rahanlyöntimaksuista kertyvästä tulosta.

Pankkivaltuusmiehet, yhtyen johtokunnan lausunnossaan esittämiin näkökohtiin, ilmoittivat Pankkivaliokunnalle katsovansa, ettei kahdenkymmenen markan seteleitä voida vuoden 1934 kuluessa missään tapauksessa vetää liikkeestä pois enempää kuin että rahanlyöntimaksuja saattaa valtiolle kertyä enintään 15 miljoonaa markkaa.

Pankin voiton käyttö.

Pankkivaliokunnan pyydettyä pankkivaltuusmiehiä antamaan lausuntonsa hallituksen Eduskunnalle antamasta esityksestä, joka sisälsi ehdotuksen laiksi Suomen Pankin 1933 vuoden voiton käyttämisestä, pankkivaltuusmiehet, saatuaan asiasta johtokunnan lausunnon, esittivät mielipiteenään, että vaikka asian järjestely tyydyt-

tävällä tavalla olikin ehkä asian silloisessa vaiheessa vaikeampaa kuin se olisi ollut, jos pankkivaltuusmiesten mieltä olisi kysytty, kuten edellisellä kerralla, jo valtion tulo- ja menoarviota valmistettaessa, olisi kuitenkin pankkivaltuusmiesten mielestä ollut, syistä jotka johtokunnan lausunnossa lähemmin esitettiin, vähintään kolmas osa vuoden 1933 voitosta käytettävä Pankin vararahaston kartuttamiseen. Pankkivaltuusmiehet yhtyivät myöskin siinä kohden johtokunnan mielipiteeseen, että vaikka vuodelta 1933 kerääntyvän voiton käyttämiseen nähden säädettäisiin erikoislaki, tämä menettely olisi seuraavan vuoden voittoon nähden lopetettava ja Pankin ohjesäännön määräyksiä jälleen noudatettava.

Setelien lunastus.

Suomen Pankin ohjesäännön nojalla, sellaisena, miksi se on lokakuun 30 p. v. 1931 annetulla lailla muutettu, Pankki on jo useamman kerran uudistetulla asetuksella oikeutettu poikkeamaan mainitun ohjesäännön 8 §:n 1 momentin säännöksistä setelien lunastukseen nähden. Kun asetuksen voimassaoloaika vuoden 1933 lopulla alkoi mennä umpeen, Pankin johtokunta, katsoen ettei vielä kukaan ollut mahdollisuutta palata kultaan sidottuun rahakantaan, teki aloitteen asetuksen voimassaoloajan pidentämiseksi. Yhtyen johtokunnan mielipiteeseen pankkivaltuusmiehet pyysivät Valtioneuvostolta, että Suomen Pankki asetuksella oikeutettaisiin 1934 vuoden loppuun saakka edelleen poikkeamaan ohjesäännön 8 §:n 1 momentin määräyksistä.

Tämä oikeutus Pankille myönnettiin.

Eläkkeet.

Kuluneen vuoden aikana pankkivaltuusmiehet ovat myöntäneet kuusi uutta eläkettä, yhteensä 179,000 markkaa vuodessa.

Arvottoman saatavan poisto.

Kokonaan arvottomana on tileistä poistettu eräs aikaisemmin epävarmoihin siirretty vuodelta 1900 peräisin oleva saatava, Smk 1,600: 98.

Tilintarkastus.

Vuoden 1932 valtiopäivillä valitut tilintarkastajat, kunnallisneuvos Aleksanteri Fränti, toimittaja Kaarlo Harvala, maanviljelijä Kaapro Huittinen, filosofiantohtori Frans Vihtori Härmä ja maanviljelijä August Kuusisto toimittivat viime vuoden helmikuun 20 päivästä maaliskuun 7 päivään Pankin vuoden 1932 tilien tarkastuksen. Tilintarkastajain lausunnon mukaisesti ja Pankin ohjesäännön tätä koskevien säännösten nojalla pankkivaltuusmiehet ovat myöntäneet johtokunnalle vastuuvapauden Pankin hallinnosta vuodelta 1932.

Lainausliikkeen ja valvuttakaupan tarkastus.

Pankkivaltuusmiehet ovat vuoden aikana kuusi kertaa toimittaneet Pankin lainausliikkeen ja muitten sijoitusten sekä valuuttakaupan tarkastuksen, nimittäin seuraavina aikoina: helmikuun 25, huhtikuun 28, heinäkuun 10, elokuun 23, marraskuun 20 ja joulukuun 19 päivänä.

Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastus.

a) Pääkonttorissa.

Johtosääntönsä 6 §:n mukaisesti pankkivaltuusmiehet ovat toimittaneet pääkonttorin kassaholvien ja rahastojen sekä lainaja vakuuskirjain ynnä panttien ja talletusten inventtauksen. Sanotussa inventtauksessa saadut tulokset ovat olleet Pankin kirjain mukaiset.

b) Haarakonttoreissa.

Pankkivaltuusmiehet ovat valvoneet, että konttorien valvojat ovat inventanneet haarakonttorien käsikassat ja holvit kerran kuukaudessa sekä vekselit, velkakirjat ja pantit vähintään kolmasti vuodessa.

Sitäpaitsi on vuoden varrella kaikki haarakonttorit tarkastettu.

Haarakonttorien valvojat.

Vuodeksi 1934 pankkivaltuusmiehet ovat johtokunnan esityksestä määränneet Pankin haarakonttorien valvojiksi ja näiden varamiehiksi seuraavat henkilöt:

Turun konttori: valvojat kunnallisneuvos Ernst Petter Johan Thomé ja johtaja Otto Albert Timola sekä varamiehet johtaja Axel Merisalo ja johtaja Walde Wainio.

Porin konttori: valvojat johtaja Johan Odert Rosengren ja johtaja Toivo Rintala sekä varamiehet apteekkari fil. maisteri Fredric Victor Finnberg ja kauppias Juho Antti Airio.

Vaasan konttori: valvojat pormestari Ivar Wilhelm Hasselblatt ja johtaja Lauri Aleksander Niinioja sekä varamiehet konsuli Johan Alfred Viklund ja johtaja Juho Viljam Waahtoniemi.

Oulun konttori: valvojat kauppaneuvos Frans Adolf Riecki ja johtaja Otto Alfons Karhi sekä varamiehet varatuomari Arvi Kaarlo Eliel Ahmavaara ja johtaja J. K. Korkeakivi.

Kuopion konttori: valvojat maanmittausinsinööri Pekka Juho Rinkinen ja kunnallisneuvos Bruno Ilmoniemi sekä varamiehet johtaja Otto Ville Ruotsalainen ja varatuomari Gunnar Valdemar Hellén.

Joensuun konttori: valvojat filosofianmaisteri Yrjö A. Kankaanrinta ja agroomi Väinö Muukkonen sekä varamiehet filosofianmaisteri Taavi Kauhanen ja hovi-oikeudenauskultantti Mauno Moilanen.

Sortavalan konttori: valvojat ent. apteekkari Sven Holsti ja kruununvouti Alexander Weledejeff sekä varamiehet johtaja Robert Valentin Niskanen ja kirkkoherra Oskari Fredrikki Kanervo.

Viipurin konttori: valvojat johtaja Ernst Hämäläinen ja toimitusjohtaja Hannes Neuvonen sekä varamiehet johtaja Kusti Soininen ja insinööri Erkki Koivulehto.

Mikkelin konttori: valvojat pormestari Erkki Veikko Kuokkanen ja kunnallisneuvos Otto Kinnunen sekä varamiehet toimitusjohtaja Valter Pulkkinen ja toimitusjohtaja Asko Savolainen.

Tampereen konttori: valvojat oikeusneuvosmies Kaarlo Haljala ja toimitusjohtaja Mikko Petter Lampén sekä varamiehet kaupunginjohtaja Kaarlo Nordlund ja tehtailija Johan Niklas Salminen.

Hämeenlinnan konttori: valvojat kauppaneuvos Anders Gustaf Skogster ja kauppias Johan Verner Fredriksson sekä varamiehet tehtailija Kaarlo Edvard Kauppinen ja oikeusneuvosmies Kalle Edvard Teikari.

Jyväskylän konttori: valvojat johtaja Kaarlo Wilhelm Laitila ja apteekkari Eugen Mansnerus sekä varamiehet lehtori Herman Hämäläinen ja pormestari Matti Soini.

Kotkan konttori: valvojat kauppias Emil Saxell ja pormestari Atte Mönkö sekä varamiehet johtaja Veikko A. Cajander ja filosofianmaisteri H. L. Wennerstrand.

Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat.

Pankkivaltuusmiehinä toimivat vuoden alusta maaliskuun 4 päivään saakka seuraavat henkilöt:

filosofianmaisteri *Jalo Lahdensuo*, toimitusjohtaja *Väinö Tanner*, kunnallisneuvos *Taave Junnila*, maanviljelijä *Vihtori Vesterinen*, filosofiantohtori *Johan Helo*, kunnallisneuvos *Juhani Leppälä*, filosofiantohtori *Julius Ailio*, diplomi-insinööri *Erik von Frenckell*, vuorineuvos *Yrjö Pulkkinen*,

Näistä kolme ensiksi mainittua muodosti suppeamman valtuuston. Puheenjohtajana toimi allekirjoittanut Lahdensuo ja varapuheenjohtajana allekirjoittanut Tanner.

Maaliskuun 4 päivänä tapahtuneen tohtori Julius Ailion kuoleman jälkeen Eduskunnan valitsijamiehet valitsivat hänen tilalleen pankkivaltuusmiesten jälellä olevaksi toimikaudeksi pääjohtaja *Hannes Ryömän*.

Viime kesänä toimitettujen eduskunta-vaalien jälkeen kokoontuneen Eduskunnan valitsijamiehet valitsivat lokakuun 25 päivänä pankkivaltuusmiehiksi seuraavat henkilöt:

toimitusjohtaja *Väinö Tanner*,
filosofianmaisteri *Jalo Lahdensuo*,
filosofiantohtori *Johan Helo*,
maanviljelijä *Viktori Vesterinen*,
pääjohtaja *Hannes Ryömä*,
diploomi-insinööri *Erik von Frenckell*,
päätoimittaja *Eino Kilpi*,
kunnallisneuvos *Juhani Leppälä*,
kunnallisneuvos *Taave Junnila*.

Näistä kolme ensiksi mainittua muodostavat suppeamman valtuuston.

Lokakuun 26 päivänä pitämässään kokouksessa pankkivaltuusmiehet valitsivat puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Tannerin ja varapuheenjohtajakseen allekirjoittaneen Lahdensuon.

Pankin tilintarkastajiksi vuoden 1933 tilejä tarkastamaan valitsijamiehet valitsivat seuraavat henkilöt:

toimittaja *Kaarlo Harvala*, hänen varamiehensä toimittaja *August Valta*,
maanviljelijä *Kaapro Huittinen*, hänen varamiehensä maanviljelijä *K. A. Lohi*,
maanviljelijä *August Kuusisto*, hänen varamiehensä taloudenhoitaja *Paavo Saarinen*,
kunnallisneuvos *Aleksanteri Fränti*, hänen varamiehensä maanviljelijä *E. A. Tuomivaara* sekä
toimittaja *Artturi Aalto*, hänen varamiehensä kansanedustaja *Onni Hiltunen*.

Helsingissä helmikuun 21 p. 1934.

VÄINÖ TANNER.

Jalo Lahdensuo.	Johan Helo.	Hannes Ryömä.	Erik v. Frenckell.
Eino Kilpi.	Juhani Leppälä.	Taave Junnila.	

K. N. Rauhala.

Liite pankkivaltuusmiesten kertomukseen vuodelta 1933.

Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset rahastot.

A. Suomen Pankissa hoidettavat rahastot.

1. *Längmanin* rahasto.

Joulukuun 20 päivänä v. 1859 päivätyssä testamentissa määräsi kauppias E. J. Längman jälkeensä jäävän omaisuutensa jaettavaksi Suomen ja Ruotsin kesken määrättyssä suhteessa. Suomelle tulevasta osasta oli muodostettava kaksi rahastoa, A- ja B-rahasto. Molempia oli käytettävä „Suomenmaan kaikkein säätyjen ja kansaluokkain eduksi” — paitsi ei omaa kreikkalaista kirkkoa ja pappia pitäville. A-rahasto oli testamentin tekijän laskelmien mukaan 62,500 hopearuplaa ja se oli kartutettava 4 miljoonaksi ruplaksi, ennenkuin sen korkoja ruvettaisiin käyttämään. B-rahasto taas oli hänen laskujensa mukaan 92,500 hopearuplaa ja sille ei määrätty testamentissa mitään rajaa, mistä alkaen sen korkoja saisi ryhtyä käyttämään. Päinvastoin oli testamentissa kohta, jonka mukaan sen korosta maksetaan eräät testamentissa määrättyt eläkkeet ja jäännöksestä otetaan puolet käytettäväksi kustannuksiin, ja jos tästä puolesta jää jotain jällelle, tulee se käyttää tieteiden ja kaunotaiteiden hyväksi. Testamentista ei käy oikein selville, milloin B-rahaston korkojen toistakin puolta saisi ruveta käyttämään. Mutta voitaneesi asia käsittää niin, että tähän on lupa kun A-rahasto on kasvanut määrään, joka vastaa 4 milj. hopearuplaa. A-rahastoa on käytettävä yleensä *taloudellisen* elämän kohottamiseksi, ennen kaikkea Suomen pohjoisosissa, ja B-rahasto

toa „tieteitä ja kaunotaiteita sekä kirjallisia teoksia varten niin myös kirjain ilmaiseksi jakamista varten yhteiselle kansalle, jotta tarpeellista ennakkollista tietoa ja halua luetteloon pantujen rahastojen ylläpitämiseen ja hoitamiseen edellä valmistettaisiin”.

Testamentista annettiin kertomus 1867 vuoden valtiopäiville. Mutta selvittelyjä jatkui edelleen ja hoiti niitä vuoronperään senaatin asiamiehet, Suomen Pankki ja Valtiokonttori Senaatin valvonnan alaisina. Senaatti oli määrännyt 13 päivänä joulukuuta v. 1866, että rahastojen varat oli muutettava Suomen hypoteekki-yhdistyksen 5 prosenttiin „velkaseteleiksi”. Ja kun kertomus rahastojen hoidosta annettiin v. 1877 valtiopäiville olivatkin varat pääasiassa „velkaseteleissä”. Tällöin varat tekivät 641,523 markkaa 43 penniä, eli enemmän kuin oli se määrä, 155,000 ruplaa (620,000 markkaa), minkä testamentin tekijä oli laskenut jättävänsä hänen määräystensä mukaan asetettavan komitean hoitoon.

Säädyt katsoivat, että rahastojen testamentin mukainen hoito voidaan alkaa ja samalla säädyt katsoivat itse voivansa olla testaattorin tarkoittama komitea sekä ottaa hoitoonsa rahastot. Ja säädyt antoivat pankkivaltuusmiesten toimeksi Säätyjen edustajina ottaa vastaan Valtiokonttorilta rahastot sekä päättivät jättää Suomen Pankin johtokunnan asiaksi pankkivaltuusmiesten valvonnan alla ja muuten niiden määräysten mukaan, joita antaa voidaan, pitää hallintoa puheenaolevasta

rahastosta sekä vielä määrätä Säätyjen pankintarkastajia kussakin Suomen Pankin tilintarkastuksessa myös tutkimaan johtokunnalla olevaa tämän rahaston hallintoa. (1877—78 valt. p. asiak. III es. 42).

Säädetyt määräsivät aluksi joka viides vuosi, sittemmin valtiopäiväkauden muuttua, joka kolmas vuosi, että pankkivaltuusmiesten oli tehtävä ehdotus seuraaville valtiopäiville rahastossa B. käytettävänä olevien korkovarojen jakamisesta. Uuden valtiopäiväjärjestyksen tultua voimaan, eduskunta on edelleen määrännyt korkovarojen jaon tapahtuvaksi aina kolmen vuoden kuluttua edellisestä jaosta. Tehdessä ehdotuksen korkovarojen jaosta, pankkivaltuusmiehet ovat antaneet Pankkivaliokunnalle myös selvityksen rahastojen tilasta. Viime aikoina tämä selvitys on lähetetty valiokunnalle välivuosinakin.

Längmanin rahastoja siis hoitaa Suomen Pankin johtokunta pankkivaltuusmiesten valvonnan alaisena ja Pankin tilintarkastajat ovat velvolliset tarkastamaan niiden hoidon jokaisen tilintarkastuksensa yhteydessä. A-rahaston korot liitetään kokonaisuudessaan pääomaan kunnes se kasvaa määrään, joka vastaa 4 miljoonaa hopearuplaa. B-rahaston koroista maksetaan ensin eräät testamentintekijän määräämät apurahat, minkä jälkeen puolet lisätään pääomaan; toisesta puolesta otetaan molempien rahastojen hoitokustannukset ja jälle jäävä määrä voidaan jakaa mainittuihin tarkoituksiin.

Pankkivaltuusmiehet lähettävät joka vuoden alussa rahastojen tilin Pankkivaliokunnalle. Eduskunnan kehoituksesta pankkivaltuusto joka kolmas vuosi tekee ehdotuksen Pankkivaliokunnalle B-rahaston korkovaroista jaettavaksi apurahoiksi. Jaon päättää Eduskunta. Tehdessään mainitun ehdotuksen pankkivaltuusmiehet samalla tarkastavat tilitykset ja kertomukset edel-

lisessä jaossa annettujen apurahain käytöstä ja ilmoittavat tarkastuksen tuloksesta Pankkivaliokunnalle.

2. Rosenbergin rahasto.

Lokakuun 1 päivänä v. 1891 tehdyn testamentin kautta lahjoitti lääketieteen lisen-siaatti Herman Frithiof Antell-vainaja, paitsi erityisiä muihin tarkoituksiin tehtyjä lahjoituksia, Suomen kansalle muun muassa 1,000,000 markkaa pysyväsena rahastona pidettäväksi, josta korot olisivat käytettävät vastaisen kansallismuseon kokoelmien kartuttamiseksi.

Säädetyt antoivat v. 1894 Suomen Pankin toimeksi aikanaan vastaanottaa ja pankkivaltuusmiesten valvonnan alaisena hoitaa ja kasvuuttaa Suomen kansalle lahjoitettua pääomaa, joka nimellä „Kamarineuvos Herman Rosenbergin rahasto” oli pysyväsena rahastona pidettävä; ja tuli pankkivaltuusmiesten joka valtiopäivillä Säädetyille jättää tili rahaston hoidosta. (Asiakirjat valtiop. 1894 IV).

Rosenbergin rahastoa hoidetaan siis samoin kuin Längmanin rahastoa. Pankin tilintarkastajain velvollisuudesta eivät Säädetyt mitään lausunneet jättäessään rahaston Suomen Pankin hoitoon. Mutta käytäntö on sama kuin Längmanin rahastoon nähden. Sen sijaan säädetyt nimenomaan määräsivät, että pankkivaltuusmiesten tuli joka valtiopäivillä jättää säädetyille tili rahaston hoidosta. Rahaston pääoma on pysyväisesti miljoonaa mk ja korkotulot menevät automaattisesti Kansallismuseon kokoelmain kartuttamiseen.

B. Muualla hoidettavat rahastot.

3. Elis Holmin hätäapurahasto.

Hovioikeuden ylimäär. notaari Elis Holm määräsi huhtikuun 26 päivänä v. 1881 tekemässään testamentissa m. m. 100,000

markkaa Suomen kansalle hätäapurahaston muodostamiseksi.

Testamentin mukaan hätäapurahasto oli hoidettava Valtiokonttorissa pankkivaltuusmiesten valvonnan alaisena.

Kun pesän selvitysmies oli luovuttanut vastaavat varat Valtiokonttoriin, määräsi senaatti 10/6 1885 valtiokonttorin esityksestä, että Valtiokonttorin tuli joka vuoden alussa lähettää pankkivaltuusmiehille selvitys mainitun hätäapurahaston tilasta edellisen vuoden lopussa. — Vuodesta 1933 alkaen pankkivaltuusmiehet lähettävät mainitun selvityksen rahaston tilasta Pankkivaliokunnalle.

4. 1893 vuoden hätäapurahasto.

Maamme joillakin seuduilla sattui 1890-luvun alussa katoja. Häden lieventämiseksi raha-apua antaneet kansalaiset pitivät syksyllä v. 1892 kokouksen ja asettivat siinä *Hätäaputoimien keskuskomitean*.

Kun tämä komitea seuraavana vuonna oli hajoava ja sen käytettäväksi jäi kertyneitä varoja, ehdotti se mainitussa raha-apua antaneiden henkilöiden kokouksessa lausuttujen toivomusten mukaisesti, että *pankkivaltuusmiehet* suostuisivat valitsemaan komitean, joka pankkivaltuusmiesten katsannon alla hoitaisi niitä varoja, jotka keskuskomitea „1893 vuoden hätäapurahastona” aikoi jättää sanotun komitean hallintoon. Samalla keskuskomitea kirjelmässään esitti yleiset ohjeet, joiden mukaan hätäapurahastoa oli hoidettava sekä pyysi, että pankkivaltuusmiehet antaisivat hätäapurahastoa hoitamaan asetettavalle komitealle sellaisia yksityiskohtaisempia ohjeita kuin tarpeelliseksi osoittautuu ja ryhtyisivät toimenpiteisiin mitkä olisivat tarpeellisia pankkivaltuusmiesten taholta tapahtuvan valvonnan vakaannuttamiseksi myös tulevaisuudessa.

Marraskuun 18 päivänä v. 1893 pankkivaltuusmiehet päättivät valtuutuksensa ajaksi

ottaa suorittaakseen ne tehtävät vuoden 1893 hätäapurahastoon nähden, jotka keskuskomitea oli ehdottanut. Samalla pankkivaltuusmiehet päättivät tehdä seuraavien valtiopäiväin Pankkivaliokunnalle asiasta ilmoituksen ja esityksen, että pankkivaltuusmiehet saisivat vastaisuudessaan toimittaa mainitut tehtävät.

Viimeksimainittuun esitykseen Pankkivaliokunta kuitenkin vastasi (5/5 1894) „että valiokunta katsoi ettei sillä ole valtaa antaa sellaista valtuutusta”, („att utskottet icke ansett sig äga någon befogenhet att meddela sådant bemyndigande”).

Kesäkuun 5 päivänä v. 1894 pankkivaltuusmiehet ilmoittivat 1893 vuoden hätäapurahaston hoitokomitealle, jonka pankkivaltuusmiehet olivat jo edellisellä vuonna asettaneet, että kun säädetyt olivat valinneet heidät olemaan pankkivaltuusmiehinä edelleen seuraaviin valtiopäiviin saakka, pankkivaltuusmiehet suostuivat mainitun toimen aikana suorittamaan edellä koskeltuja tehtäviä hätäapurahastoon nähden.

Myöhemmin oli rahasto muutamia vuosia pankkivaltuusmiesten valvonnan ulkopuolella, kun nimittäin vuonna 1902 sattuneen kadon johdosta rahaston varat otettiin käytettäväksi ja varain käyttöä hoitamaan ryhtyi rahaston peruskirjassa määrättyllä tavalla lokakuussa v. 1902 valittu uusi keskuskomitea. Kun tämä keskuskomitea sittemmin kirjelmällä tammikuun 28 päivänä v. 1904 jälleen pyysi pankkivaltuusmiehiä toimittamaan rahaston hoitoon kuuluvia tehtäviä, suostuivat pankkivaltuusmiehet tehtyyn pyyntöön päättämättä sen enempää valtuuksistaan tässä asiassa.

Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuonna 1912 koskevan tarkastuksen johdosta antamastaan mietinnöstä n:o 5, jonka vuoden 1913 Eduskunta on hyväksynyt, mainittujen valtiopäiväin Pankkivaliokunta huomautti, että ne tehtävät, joita pankkivaltuusmiehillä on 1893 vuoden hätäapurahaston suhteen, „on tosin uskottu

Pankkivaltuusmiehille yksityisesti eikä Eduskunta ole siinä suhteessa mitään päätöstä tehnyt, mutta koska Pankkivaltuusmiehet kuitenkin hoitavat sanottua tointa Eduskunnan valitsemina luottamusmiehinä, katsoo Valiokunta, että kyseessä olevan rahaston hoitoon ja varojen tallettamiseen nähden olisi annettava tarkat määräykset, ja Pankkivaltuusmiesten ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin tätä varten.”

Pankkivaltuusmiesten huhtikuun 16 päivänä v. 1914 Pankkivaliokunnalle antama lausunto ei kuitenkaan sisällä mitään muutosehdotuksia rahaston hallintoon nähden. Eikä myöskään Pankkivaliokunta saman huhtikuun 20 päivänä päiväämässään mietinnössä ole asiaan enempää puuttunut.

Kun rahaston hoitokomitea huhtikuun 4 päivänä v. 1914 ilmoitti, että rahastosta vuosina 1900 ja 1903 jaetut hätäapulainat olivat kertyneet takaisin, ja ehdotti, että rahasto siirrettäisiin Suomen Pankkiin, päättivät pankkivaltuusmiehet saman vuoden toukokuun 27 päivänä, että hoitokomitea hoitaa rahastoa entiseen tapaan ja se talletetaan Suomen Yhdyspankkiin.

Vuoden 1918 lopulla pankkivaltuusmiehissä virisi kysymys rahaston käytöstä. Seuraavana vuonna hoitokomitea teki ehdotuksen tässä suhteessa, mutta peräytyi siitä v. 1920, kun pankkivaltuusmiehet ryhtyivät komitean ja Osuuskassojen Keskuslainarahaston kanssa neuvotteluihin rahaston siirtämisestä viimeksimainitun käytettäväksi. Pankkivaltuusmiehet olisivat olleet taipuvaisia lahjoittamaan varat Keskuslainarahastolle, mutta hoitokomitea ei katsonut voivansa siihen suostua. Toukokuun 26 päivänä pankkivaltuusmiehet päättivät, että hoitokomitea pysytetään entisellään, ja toimii aikaisemmin annettujen määräysten mukaan, ja että rahaston varat annetaan Keskuslainarahastolle lainaksi. Samalla pankkivaltuusmiehet hyväksyivät yksityiskohtaiset lainaehdot.

Hoitokomitea sai oikeuden valvoa, että lainaehdot noudatetaan.

Pankkivaltuusmiesten oikeudellinen suhde tähän rahastoon ei ollut tähän saakka ollut puheena pankkivaltuusmiehissä sen enempää kuin edellä rahaston alkua ajoilta on mainittu. Mutta lokakuun 22 päivänä v. 1920 Pankkivaliokunta pyysi pankkivaltuusmiesten lausuntoa siitä, olisiko syytä saattaa pankkivaltuusmiesten suhde 1893 vuoden hätäapurahaston hoitoon vakaantuneemmalle kannalle, sekä mihin toimenpiteisiin tässä tarkoituksessa pankkivaltuusmiesten mielestä olisi ryhdyttävä. Tällöin pankkivaltuusmiehet (17/11) ilmoittivat Pankkivaliokunnalle mielipiteenään, että puheena olevan tehtävän hoito voisi todennäköisesti haitoitta tapahtua samalla tavalla kuin tähän asti, mutta toiselta puolen voi olla oikein, että Eduskunta nimenomaan oikeuttaa pankkivaltuusmiehet suorittamaan tämän tehtävän.

Mietinnössään Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuonna 1919 koskevan tarkastuksen johdosta Pankkivaliokunta ehdotti, että Eduskunta valtuuttaisi pankkivaltuusmiehet hoitamaan ne tehtävät, jotka 1893 vuoden hätäapurahastoa koskevain määräysten mukaisesti ovat pankkivaltuusmiehille uskottut. Eduskunta hyväksyi ehdotuksen.

Ohjeet, jotka Hätäaputoimien keskuskomitea edellä mainitussa kirjelmässään (9/11 1893) rahastolle sääsi, ovat pääasiassa seuraavat:

1. Hoitokomiteaan kuuluu kolme jäsentä ja kolme varajäsentä, joista yksi jäsen ja yksi varajäsen joka vuosi eroavat, ja pankkivaltuusmiehet täyttävät nämä paikat: eroava toimihenkilö voidaan valita uudelleen.

2. Komitea valitsee puheenjohtajansa ja ottaa sihteerin, joka samalla on rahastonhoitaja.

3. Komitean tulee pankkivaltuusmiesten valvonnan alaisena hoitaa sille uskottuja varoja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla — — — — —, antaa vuosittain kertomus toiminnastaan pankkivaltuusmiehille sekä toimittaa se julkaistuksi pääkaupungin päivälehdissä liittäen siihen tilintarkastuskertomuksen, jonka pankkivaltuusmiesten vuosittain valitsemat tilintarkastajat antavat pankkivaltuusmiehille; ja komitean velvollisuutena on, jos maata tai sen suurta osaa kohtaa kato, joka aiheuttaa avustustoimia yleisön taholta, taikka olosuhteet muuten sellaisia edellyttävät, tehdä aloite yleisen kokouksen pitämiseksi Helsingissä, jonka tehtävänä on valita keskuskomitea ja päättää rahaston käytöstä ja hoidosta niinkuin tarpeelliseksi katsoo.

5. Hoitokomiteassa ainoastaan sihteerirahastonhoitaja nauttii palkkaa, jonka

komitean ehdotuksesta pankkivaltuusmiehet määräävät sopivimmin vuosittain työmäärän mukaan ja se maksetaan rahaston korkovaroista; ja pankkivaltuusmiesten asiana on, jos katsovat tarpeelliseksi, määrätä tilintarkastajille tarkastuksesta jokin vähäisempi palkkio.

1893 vuoden hätäapurahastoa hoitaa siis hoitokomitea, johon pankkivaltuusmiehet määräävät jäsenet. Hoitokomitea antaa kertomuksen ja tilit vuosittain ja pankkivaltuusmiesten määräämät tilintarkastajat tarkastavat ne, minkä jälkeen ne esitellään pankkivaltuusmiehille. Vuodesta 1933 alkaen pankkivaltuusmiehet lähettävät jäljennökset tileistä Pankkivaliokunnalle. — Rahaston varat on lainattu Osuuskassojen Keskuslainarahasto Oy:lle.

K. N. Rauhala.